

Årets konst- kommuner

2025

Rapport

Konstnärernas
Riksorganisation.

Utgiven av: AB Svensk konstnärsservice / Konstnärernas Riksorganisation, 2025

Författare: Maria Adenfelt och Jon Brunberg

Förord: Sara Edström

Statistisk bearbetning: Astrid Gustafsson

Formgivning och grafisk produktion: Geska Helena Brečević

Ansvarig utgivare: Eva Månsson

Copyright: AB Svensk konstnärsservice

www.kro.se

Omslagsbild Konstverk: Joakim Ojanen, Horisonten – Att ta emot en sol (2024) © Joakim Ojanen / Bildupphovsrätt 2025

Foto: Rendering, Sébastien Berthier

Konstnärernas Riksorganisation är de svenska bild- och formkonstnärernas fackliga organisation och företräder 3 500 bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för goda villkor för bild- och formkonstnärerna och konstnärlig frihet.

Förord

Konstnärernas Riksorganisation representerar 3 500 konstnärer, konsthantverkare, designers och formgivare i Sverige. Vi vet att konst och kultur är en grundläggande samhällsfunktion och en demokratisk rättighet. Men för att fler ska kunna utöva, möta och interagera med konst, måste villkoren för yrkesverksamma konstnärer vara rimliga. Vår huvuduppgift är att säkerställa just det. En av våra viktigaste arbetsuppgifter är att sammanställa, analysera och klargöra hur villkoren faktiskt ser ut. Svart på vitt. Det blir användbara verktyg som synliggör de brister som måste åtgärdas för att bild- och formkonstnärer ska kunna utöva sina yrken under goda förhållanden.

Denna rapport synliggör också det som faktiskt gått framåt sedan 2017 då vår förra kommunundersökning släpptes. Den synliggör de goda exemplen med kommuner som klivit fram och fattat beslut som säkerställer konstnärlig frihet och medborgarnas tillgång till konst. För det är ju just i kommunerna som de nationella kulturpolitiska målen ska förverkligas. Det är här man måste hålla blicken fäst på hur kulturen i praktiken ska kunna vara "en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund"? Hur ska kommunerna arbeta för att "alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet"? Hur ska kultur- och fritidsförvaltningarna se till att "kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling"? Vilka policyer måste antas för att man ska "främja kvalitet och konstnärlig förnyelse"?

Eftersom alla är överens om att konst och kultur är viktigt för oss som människor och samhälle – det finns inte en undersökning, inget politiskt parti och ingen statistik som pekar på annat – så är det självklara nästa steget att se till att det finns vettiga förutsättningar för att konstnärerna ska kunna leverera allt det som efterfrågas. Är förutsättningarna vettiga i dag? Studerar man siffrorna i denna rapport tyder de på att många krafter måste tas innan vi kan svara ja på det.

Sist men inte minst vill vi rikta ett särskilt varmt tack till alla kommuner som deltagit i undersökningen och alla tjänstepersoner som hjälpt oss att ta fram siffrorna. Ert bidrag till den här undersökningen har varit ovärderligt!

Sara Edström

Riksordförande, Konstnärernas Riksorganisation

Innehållsförteckning

Sammanfattning 2

Inledning 3

1. Övergripande kommunala riktlinjer 5

2. Inköp av konstnärliga gestaltningar och lös konst 9

3. Enprocentsregeln 15

4. Utställningsplatser 18

5. MU-avtalet 20

6. Stipendier och stödordningar 22

Referenser 25

Siffror i korthet

Konstnärlig frihet

47 % av kommunerna har en policy eller strategi för att garantera konstnärer deras konstnärliga frihet. Det är tre gånger så många som 2017.

Riktlinjer för arvodering

39 % av kommunerna har en policy eller riktlinje som reglerar hur konstnärer arvodas när de anlitas för olika typer av uppdrag.

Enprocentsregeln

Minst 54 % av kommunerna tillämpar enprocentsregeln. Av dessa har 79 % en policy eller riktlinje som reglerar tillämpningen av enprocentsregeln.

Offentlig konst

75 % av kommunerna ger konstnärer i uppdrag att utföra konstnärliga gestaltningar av offentliga byggnader och miljöer.

68 % av kommunerna gör årliga inköp av lös konst från konsthallar, gallerier och/eller konstnärer.

Kommunerna lägger i genomsnitt 28,20 kronor per invånare och år på konstnärliga gestaltningar och 3,15 kronor per invånare och år på inköp av lös konst. Den kommunala offentliga konsten kostar med andra ord varje svensk 31,35 kronor per år.

60 % av kommunerna har en policy eller riktlinje som rör upphandling av offentlig konst. Det är en ökning med nästan 20 % jämfört med resultatet av en liknande fråga i Konstnärsnämndens undersökning av enprocentsregeln från 2020.

Utställningar och MU-avtalet

78 % av kommunerna har upp till 2 två utställningsplatser för konst och /eller konsthantverk per 10 000 invånare. 15 % har ingen utställningsplats alls. Sammanlagt uppgav de svarande kommunerna att de är huvudman för eller delägare i 235 utställningsplatser.

61 % av de kommuner som är huvudman för eller delägare i en utställningsplats uppger att de följer MU-avtalet. 45 % av kommunerna betalar både utställnings- och medverkansersättning medan 16 % endast betalar ut utställningsersättningen.

Sammanfattning

En hel del har hänt i kulturpolitiken sedan vi gjorde den förra kommunundersökningen 2017. Politikområdet Gestaltad livsmiljö har tillkommit och blivit etablerat, MU-avtalet har reviderats och frågan om armlängds avstånd mellan konsten och politiken har debatterats flitigt.

Ett av de viktigaste framstegen sedan 2017 är att andelen kommuner som har en policy eller strategi för att garantera konstnärer deras konstnärliga frihet har tredubblats. Det är glädjande att så många kommuner väljer att försvara den konstnärliga friheten genom att skriva in det i sina styrdokument i en tid då denna viktiga princip utmanas.

En annan positiv trend är att den offentliga konsten och enprocentsregeln i högre grad än tidigare införs kommunala styrdokument. Jämfört med en liknande fråga i Konstnärsnämndens undersökning av enprocentsregeln från 2020 så har andelen kommuner som har antagit riktlinjer för upphandling och hantering av offentlig konst ökat med nästan 20 %.

Av de frågor som är nya i årets undersökning vill vi lyfta att 39 % av kommunerna uppger att de har en policy eller riktlinje som reglerar hur konstnärer ska arvoderas och att 34 % har en policy för gestaltad livsmiljö. Det är lovande siffror som vi kommer att följa upp.

När det gäller MU-avtalet är det bara 61 % av kommunerna som är huvudman eller delägare i en konsthall som tillämpar avtalet. Att så många som 12 % inte vet om de gör det visar att det krävs ytterligare informationsinsatser för att MU-avtalet ska bli den branschpraxis som krävs för att konstnärer ska få skäliga ersättningar när de ställer ut.

Det finns en rad andra frågor där vi står och stampar. Fler kommuner borde teckna avtal med Bildupphovsrätt om bildlicenser och fler kommuner borde ha ateljéstöd. Det finns fortfarande mycket att göra för att vi ska få en hållbar kommunal konstnärspolitik med brett genomslag i landet.

Sammanfattningsvis visar Årets konstkommuner att även om det skett vissa framsteg inom konstnärspolitik på kommunnivå så finns det fortfarande väldigt mycket kvar att göra för att förbättra konstnärernas villkor och förutsättningar. Den data som vi nu har samlat in är ett ovärderligt underlag för vårt fortsatta kulturpolitiska arbete.

Inledning

Vad är Årets konstkommuner?

Årets konstkommuner är en kartläggning av kommunernas konstpolitik av Konstnärernas Riksorganisation. Med större kunskap om den konstpolitik som förs i kommunerna kan vi göra mer träffsäkra insatser för att förbättra konstnärernas villkor i hela landet. Undersökningen ger också ett bra stöd för de kommuner som vill förbättra sitt arbete med professionell bild- och formverksamhet och de konstnärer och andra aktörer inom konstfältet som vill arbeta för att förbättra konstpolitiken i sin hemkommun.

Undersökningen baseras på en enkät med 21 frågor som skickades ut till Sveriges samtliga 290 kommuners kulturförvaltningar och registratorer mellan den 21 mars och 24 april 2025. Svaren avser 2024 och i vissa fall 2023 års verksamhet. 154 kommuner svarade, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 53 %. Svarsfrekvensen för varje fråga kan variera något på grund av att en del kommuner valt att inte svara på alla frågor. För varje fråga fick respondenterna möjlighet att inkomma med kommentarer i fritextsvarsfält.

Årets konstkommuner genomfördes första gången 2017. Många av de frågor som ställdes då liknar de som återfinns i årets enkät och det är därför möjligt att göra vissa jämförelser. Jämförelserna ska dock göras med försiktighet eftersom svarsalternativen och vissa formuleringar skiljer sig åt mellan undersökningarna.

Vi har delat upp enkätens 21 frågor i sex tematiska avsnitt. Det första avsnittet handlar om övergripande kommunala riktlinjer inom flera olika grundläggande områden som exempelvis konstnärlig frihet och gestaltad livsmiljö. Det andra rör kommunernas inköp av konstnärliga gestaltningar och lös konst. Vi har ett eget avsnitt för enprocentsregeln och ett avsnitt för kommunens utställningsplatser. Det femte avsnittet handlar om hur kommunerna tillämpar MU-avtalet och slutligen har vi ett avsnitt om kommunens stödordningar när det gäller stipendier, ateljéer och kollektivverkstäder.

I samband med att undersökningen lanseras presenterar vi en rankinglista med de svarande kommunernas resultat (ej fritextsvaren). Vi kommer även ta fram ett påverkanspaket för att kunna påverka konstpolitiken i kommunerna och en manual för de kommuner som vill kvalitetssäkra sin konstpolitik.

Rankinglistan hittar du på adressen: <https://kro.se/konstkommuner/2025>

Allt om Årets konstkommuner: <https://kro.se/konstkommuner/>

Kommuners betydelse för bild- och formkonsten

Kommuner har en särskilt betydelsefull roll när det gäller bild- och formsektorn i Sverige. Många konstutställningar sker i kommunal regi, antingen på konsthallar eller på andra utställningsplatser som drivs av kommuner själva eller av föreningar och andra aktörer med kommunalt stöd. Kommunerna är en viktig beställare av offentlig konst, både i form av byggnadsanknuten och lös konst, och har dessutom en viktig roll i den konstnärliga produktionsinfrastrukturen genom att hyra ut lokaler till enskilda konstnärer, ateljéföreningar och kollektivverkstäder, eller bistå konstnärer med ateljéstöd eller liknande subventioner och näringsbidrag. När det gäller infrastruktur för utställningar och produktionsplatser så har kommuner en betydligt mer omfattande verksamhet än regionerna, även om många regioner stöttar kommuner i deras arbete.

Kommunerna har särskilda utmaningar. Det rör inte minst finansieringen av konstverksamheter. Kommuner tillämpar till exempel i mindre utsträckning det så kallade MU-avtalet vid utställningar jämfört med staten och regioner vilket leder till att konstnärer ofta tvingas arbeta gratis för verksamheter med kommunal huvudman. Mindre kommuner saknar ofta den kompetens som krävs för att arbeta professionellt med bild- och formkonst. Kommunerna har inte heller någon skyldighet i lag att tillhandahålla bild- och formkonstverksamhet för sina invånare, till skillnad från exempelvis lagkravet att varje kommun ska ha ett folkbibliotek. När kommuner står inför besparingskrav är det därför lätt att börja med att skära budgeten för kulturverksamheter som inte omfattas av lagkrav.

På grund av den särställning som kommunerna har när det gäller bild- och formkonsten i Sverige är det viktigt för oss att få en bred förståelse för kommunernas politik för att kunna arbeta systematiskt med att förbättra villkoren för konstnärerna. Därför genomför vi denna kartläggning.

1. Övergripande kommunala riktlinjer

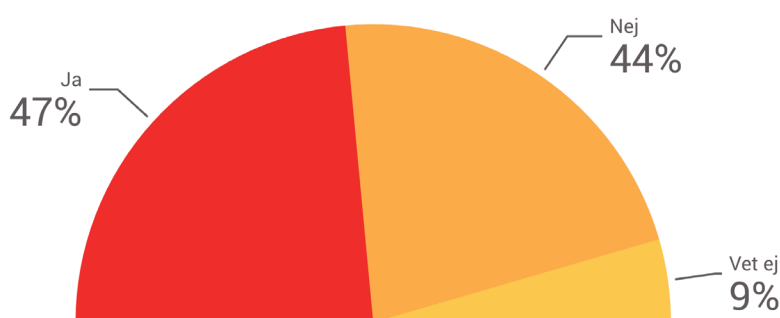
Styrande dokument, som policyer eller riktlinjer är avgörande för en genomtänkt och ambitiös kommunal konstpolitik och många av frågorna i årets undersökning handlar om sådana riktlinjer. Tydliga styrdokument från den politiska nivån ger förvaltningarna mandat och förutsättningar för att ta initiativ, ger legitimitet åt konstpolitiken bland väljarna och gör det möjligt både för medborgare och intressenter att följa upp politikens genomförande. I detta inledande avsnitt tar vi upp frågor som rör riktlinjer för övergripande politikområden, som konstnärlig frihet och gestaltad livsmiljö.

Policy eller strategi för att garantera den konstnärliga friheten

Den konstnärliga friheten är en del av vår yttrandefrihet och behöver liksom andra medborgerliga friheter ständigt försvaras. Vi ville med denna fråga ta reda på hur många kommuner som har en policy eller strategi för att garantera konstnärer deras konstnärliga frihet, exempelvis genom att följa principen om armlängds avstånd. Svaren var delade, 47 % svarade ja medan 44 % svarade nej (se Figur 1). I 2017 års undersökning svarade i gengäld bara 15 % av respondenterna ja. Frågan om armlängds avstånd mellan politiken och kulturlivet har varit högt på agendan i den kulturpolitiska debatten sedan slutet av 2010-talet. Det är glädjande att så många kommuner sedan dess har infört riktlinjer för att tydliggöra att det är armlängds avstånd mellan konsten och politiken som gäller. Det visar att man tar frågan på största allvar.

Figur 1

Har kommunen en policy eller strategi för att garantera konstnärer deras konstnärliga frihet, exempelvis genom att följa principen om en armlängds avstånd?

Av de som svarade ja förtydligade flera respondenter i sina kommentarer att kommunen tillämpar principen om armlängds avstånd och att det definieras i vissa styrdokument såsom kulturplaner, kulturstrategier och riktlinjer för anskaffande av konstverk. I några få fall beskrev respondenterna att tillvägagångssätten varierar, men att målet är att upprätthålla konstnärlig frihet och undvika politisk inblandning i beslut som rör konsten, där politiken endast är ansvarig för budgetramarna.

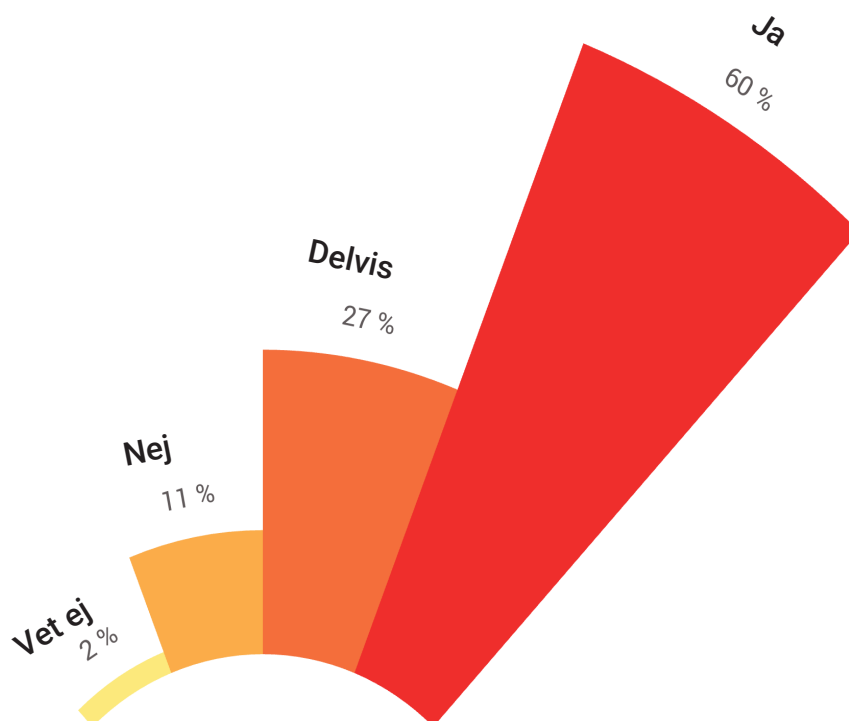
Några av de kommuner som svarade nej angav att kulturplaner och riktlinjer är under utveckling för att inkludera principen om armlängds avstånd.

Deltar expertis vid inköp av konst?

En majoritet av kommunerna, 60 %, svarar ja på frågan om personer med konstnärlig expertis deltar i beslut som rör kommunens inköp och förvaltning av samtidskonst. 27 % svarar delvis. Bara 11 % svarar nej på frågan (se Figur 2). Svarsandelarna för ja och delvis är nästan identiska med 2017 års undersökning.

Figur 2

Deltar personer med konstnärlig expertis i beslut som rör kommunens inköp och förvaltning av samtidskonst?

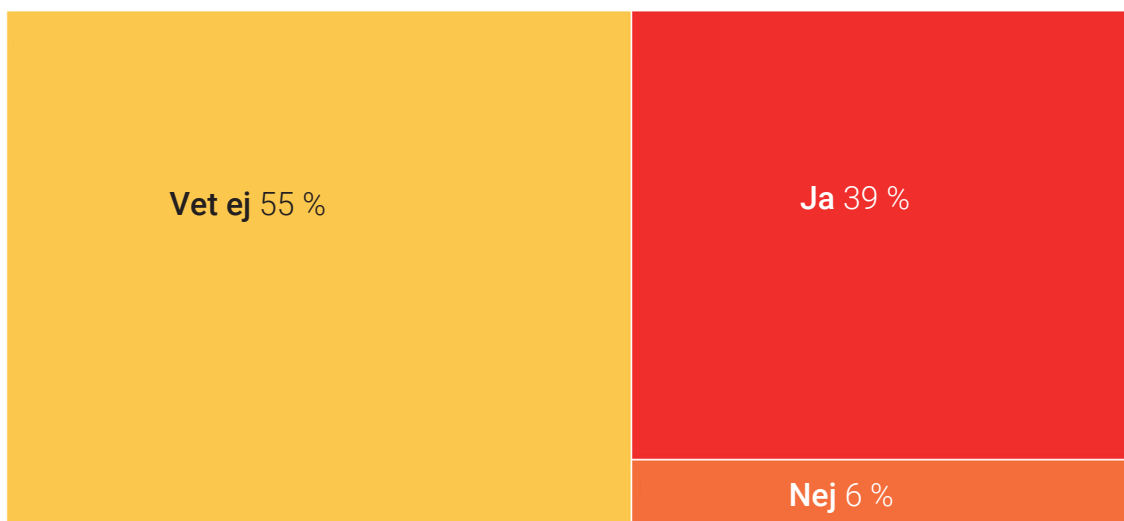

Policy eller riktlinje som reglerar hur konstnärer ska arvoderas

På frågan om kommunen har en policy eller riktlinje som reglerar hur konstnärer arvoderas när de anlitas för olika typer av uppdrag svarade 56 % nej, medan 39 % svarade ja (se Figur 3). Denna fråga ställdes inte i 2017 års undersökning. Med tanke på hur ofta konstnärer inte får skäligt betalt i kommunala verksamheter är detta en viktig fråga. Finns det beslutade riktlinjer för arvoderingen är det svårare för kommuner att undvika att betala oskäliga ersättningar.

Figur 3

Har kommunen en policy eller riktlinje som reglerar hur konstnärer arvoderas när de anlitas för olika typer av uppdrag?

Av de som svarade ja på frågan angav flera i kommentarerna att man tillämpade MU-avtalet eller Konstnärernas Riksorganisations rekommendationer. Flera av de som svarade nej på frågan angav att de endast betalade ut utställningsersättning. Andra som svarade nej på frågan angav i fritextsvar att de inte hade någon skriven policy utan följde praxis.

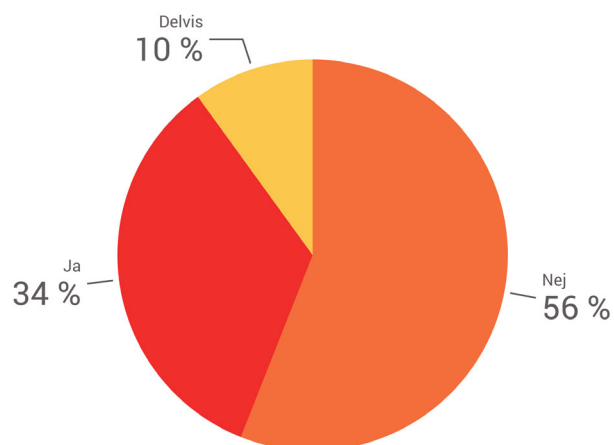
Riktlinje för gestaltad livsmiljö

På frågan om kommunen har en policy eller riktlinje för gestaltad livsmiljö svarade 34 % ja, 56 % svarade nej och 10 % svarade vet ej (se Figur 4).

Riksdagen beslutade 2018 om politiken för gestaltad livsmiljö och den frågan ingick där-

Figur 4

Har kommunen en policy eller riktlinje för gestaltad livsmiljö?

för inte i 2017 års enkät. Då frågade vi i stället om kommunen hade en policy eller en strategi för att skapa en samhällsplanering och samhällsutveckling som genomsyras av kultur (motsvarande *cultural planning*). Bara 17 % av respondenterna svarade ja.

Av de 154 kommuner som svarade på frågan om kommunen har en policy eller riktlinje för gestaltad livsmiljö inkom 70 av de svarande med kommentarer. Av de svarande som angav vet ej, kommenterade sju respondenter. Tre av dessa sju svarade att frågan inte ligger på den aktuella förvaltningen utan på en annan förvaltning i kommunen.

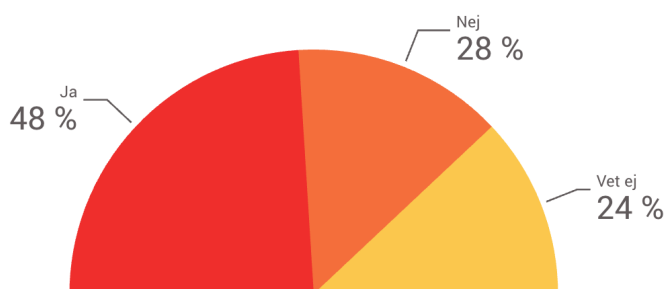
Av de som svarade nej inkom 28 respondenter med kommentarer. Dessa faller i huvudsak inom tre kategorier; 1) att det pågår en översyn av policyn, 2) att policyn för gestaltad livsmiljö inte finns som en samlad policy utan är del i flera policyer på olika förvaltningar, eller 3) att det pågår ett arbete med att ta fram en policy.

Avtal med Bildupphovsrätt

På frågan om kommunen har tecknat avtal med Bildupphovsrätt som reglerar användandet av bilder på konstnärliga verk på webben eller i trycksaker svarar nästan hälften av kommunerna ja (48 %), medan 28 % svarade nej. Att hela 24 % svarade vet inte gör att vi har ett relativt stort mörkertal för frågan (se Figur 5). I 2017 års enkätundersökning svarade 45 % av respondenterna ja på samma fråga.

Figur 5

Har kommunen tecknat avtal med Bildupphovsrätt som reglerar användandet av bilder på konstnärliga verk på webben eller i trycksaker?

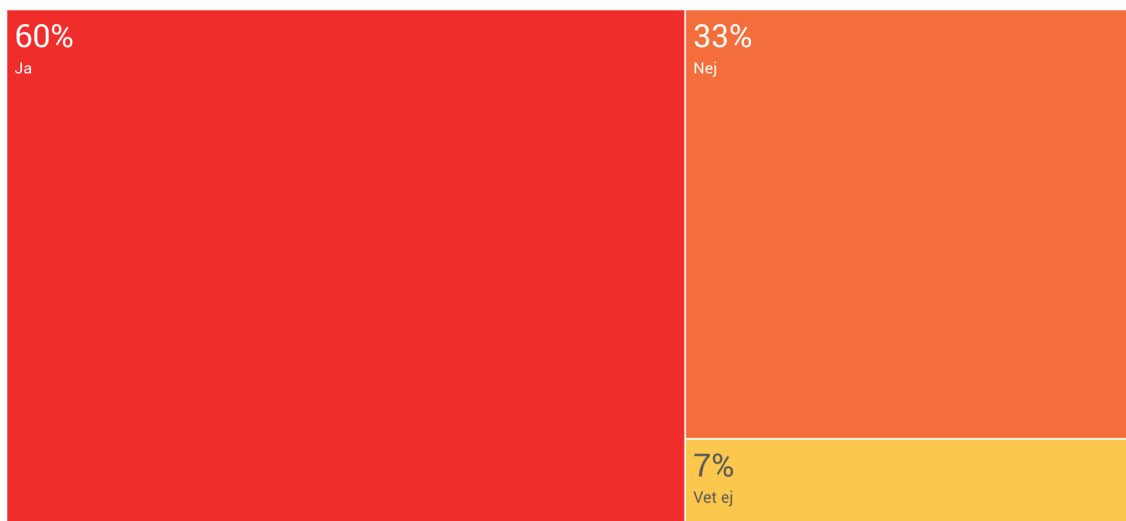
Flera av de som har svarat ja eller nej anger att Sveriges kommuner och regioner för närvarande förhandlar med Bildupphovsrätt om ett nytt kollektivt avtal. Av de som svarade vet ej angav respondenterna som fritextsvar att man inte publicerar konst i offentliga kanaler eller att publicering av bilder hanteras av kommunikationsenheten.

2. Inköp av konstnärliga gestaltningar och lös konst

Den konst som återfinns i våra offentliga miljöer är ett av de mest demokratiska och tillgängliga konstnärliga uttryck vi har i samhället. Den offentliga konsten är därför viktig för att staten, regionerna och kommunerna ska kunna uppfylla våra nationella kulturpolitiska mål som säger att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Svenskarna vill också ha offentlig konst där man vistas. I en undersökning som Konstnärernas Riksorganisation lät Verian utföra hösten 2024, svarade 50 % att de tycker det är viktigt med offentlig konst i sina närmiljöer.

Figur 6

Har kommunen en policy eller riktlinje som rör upphandling av offentlig konst?

Den offentliga konsten är dessutom viktig för konstnärernas inkomster. I vår undersökning "Utsikt från ateljéerna – rapport 2: Gestaltningsuppdrag" (2025) framkom att konstnärer som arbetat med gestaltningsuppdrag under 2023–2024 hade 28 % högre medianinkomst än de som inte gjort det.

Kommunerna har i kraft av sin närhet till medborgarnas vardag en särskilt framträdande roll när det gäller inköp av konst, både i form av platsbunden konst till byggnader, parker och infrastruktur och lös konst som hänger på väggarna i offentliga lokaler som exempelvis skolor och äldreboenden. Därför har vi ställt en rad frågor om deras inköp och riktlinjer.

Riktlinjer för upphandling av offentlig konst

Respondenterna fick svara på frågan om kommunen har en policy eller riktlinje som rör upphandling av offentlig konst. 60 % svarade ja, 33 % nej och resterande 7 % svarade vet ej (se Figur 6).

När Konstnärsnämnden 2020 frågade om kommuner och regioner hade en konstpolicy/riktlinjer för konstnärlig gestaltning svarade drygt 50 % av respondenterna ja. Vår undersökning visar att det finns skäl att tro att den siffran har ökat, vilket är mycket positivt.

Av de kommuner som svarade ja på frågan "Har kommunen en policy eller riktlinje som rör upphandling av offentlig konst?" anger flera att enprocentsregeln är styrande för upphandling av offentlig konst. En kommun skriver exempelvis: "Vi har ett politiskt beslut om att enprocentsregeln ska tillämpas och en rutin för hur den ska upphandlas."

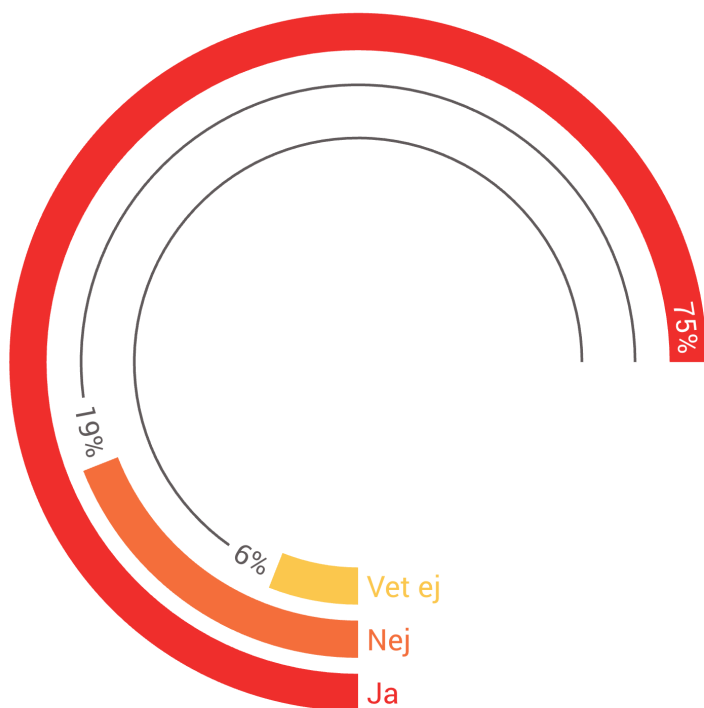
Några få kommuner uppger i sina kommentarer att en annan förvaltning, vanligtvis stadsbyggnadsförvaltningen, ansvarar för upphandling av offentlig konst.

Ger kommunen gestaltungsoppdrag?

75 % av de kommuner som besvarade enkäten angav att de ger konstnärer i uppdrag att utföra konstnärliga gestaltningar av offentliga byggnader och miljöer. 19 % av kommunerna svarade nej och 6 % vet ej (se Figur 7). I vår undersökning från 2017 svarade 76 % ja på frågan.

Figur 7

Ger kommunen konstnärer i uppdrag att utföra konstnärliga gestaltningar av offentliga byggnader och miljöer?

Resultatet ligger i linje med andra liknande undersökningar. Enligt Konstnärsnämndens undersökning från 2020 ger 70 % av kommunerna gestaltningsuppdrag till konstnärer. Jämfört med regioner och staten är kommunerna stora beställare av offentlig konst. Vår egen undersökning Konstbranschen i siffror (2023) visar att kommunerna stod för 65 % av konstinköpen i landet 2022–2023.

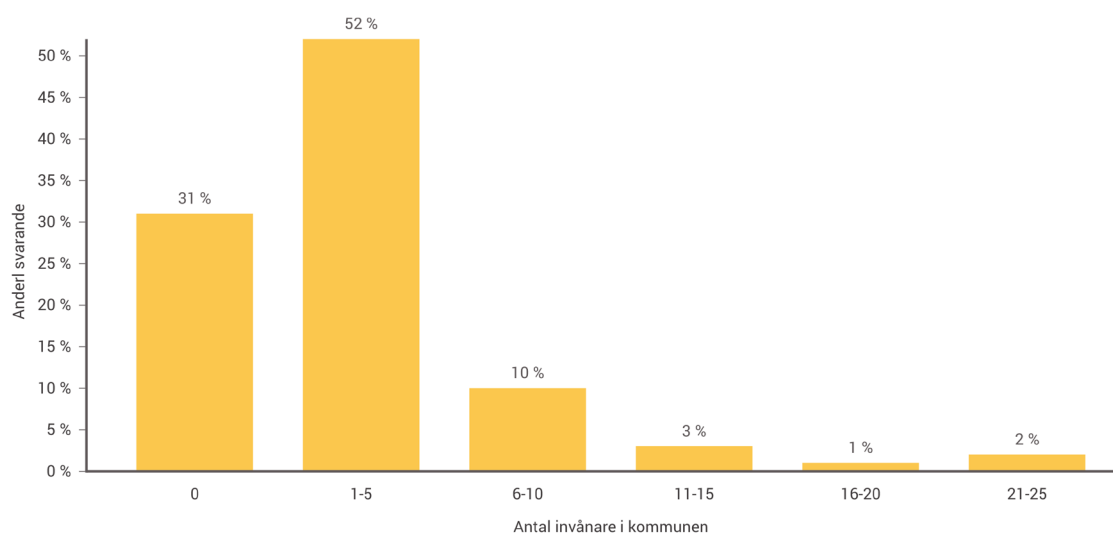
Av de som svarade nej var det få som inkom med kommentarer. En respondent svarade ”vi arbetar på det” medan en annan angav att man tidigare hade gett konstnärer uppdrag, men inte längre.

Antal konstnärliga gestaltningar

Vi frågade kommunerna hur många konstnärliga gestaltningar av offentliga livsmiljöer som de hade slutfört under åren 2023 och 2024. Antalet varierar från noll till 28 stycken. Totalt antal genomförda gestaltningar var 417 vilket ger ett snitt på 2,69 per kommun. Majoriteten av kommunerna (52 %) har slutfört en till fem gestaltningar under 2023 och 2024 men hela 31 % uppger att inga konstnärliga gestaltningar har slutförts. 7 % har genomfört 11 eller fler (Figur 8).

Figur 8

Hur många konstnärliga gestaltningar av offentliga livsmiljöer har slutförts av kommunen under åren 2023 och 2024?

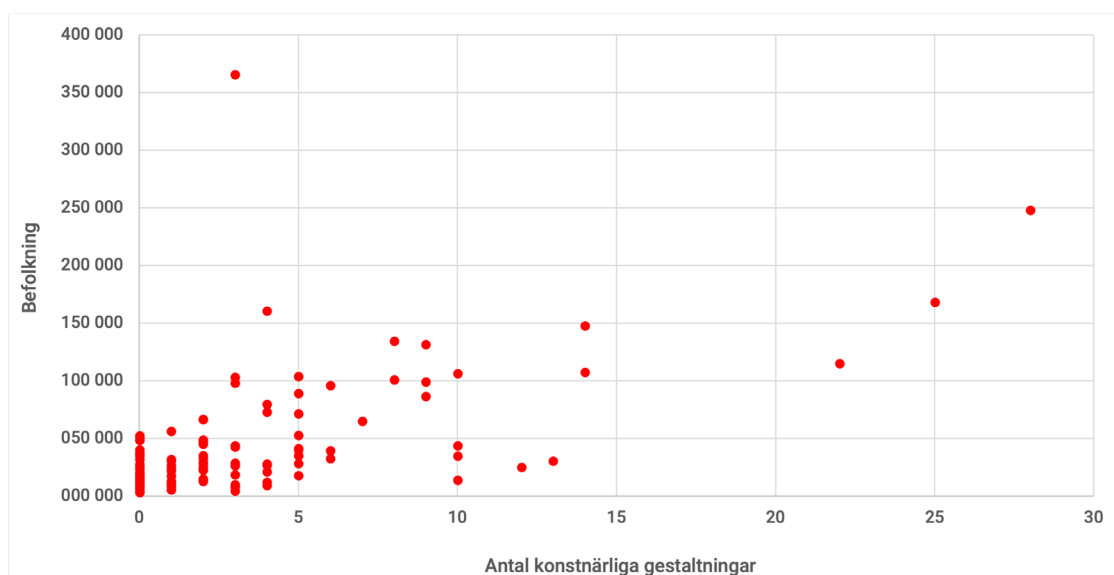

Figur 9 visar att det finns ett positivt samband mellan befolkningsstorlek och antal gestaltningsuppdrag, men man kan också tydligt se att det inte nödvändigtvis är de mest befolkade kommunerna som står för ett stort antal gestaltningsuppdrag.

I kommentarerna för frågan ”Hur många konstnärliga gestaltningar av offentliga livsmiljöer har slutförts av kommunen under åren 2023 och 2024” framkommer att några av de kommuner som har svarat noll uppger att det pågår uppdrag som kommer att slutföras under år 2025.

Figur 9

Hur många konstnärliga gestaltningar av offentliga livsmiljöer har slutförts av kommunen under åren 2023 och 2024? Här har alla svarande kommuner (utom Stockholm) plottats ut i ett diagram utifrån befolkningsantal och antal konstnärliga gestaltningar.

Några kommuner anger att de har slutfört ett större antal konstnärliga gestaltningsuppdrag, till exempel Ulricehamn:

”Vi har slutfört 12 stycken gestaltningar under 2023 och 2024. Vi har också drivit olika projekt så som exempelvis konststegg med mera som endast var tillfälliga under våren. Vi har arbetat också mycket med delaktighet inför konstgestaltningar.”

”Just nu år 2025 har vi just fått ett konstverk levererat och fyra andra upphandlingar är i gång till olika platser. En upphandling till en skola startades i dag.”

Flest antal uppdrag, hela 28, har Uppsala kommun slutfört under perioden. Kommuner-na Stockholms stad, Linköping och Borås har slutfört 20 eller fler uppdrag.

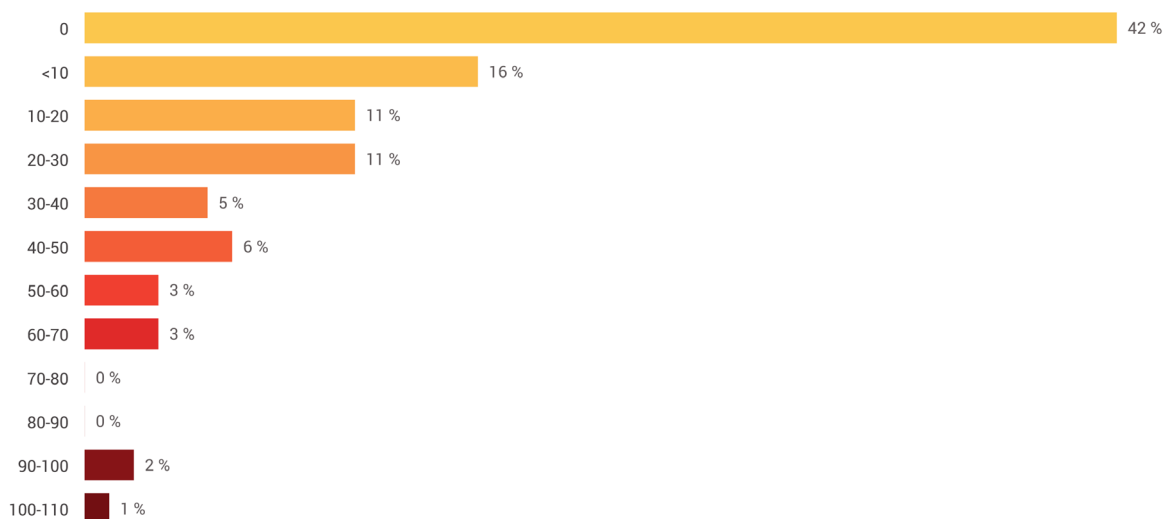
Budget för konstnärliga gestaltningar

Hela 42 % av de kommuner som besvarade enkäten uppgav att de inte hade någon budget alls för konstnärliga gestaltningar under 2024. Några av dessa kommuner beskrev i sina kommentarer att de har investeringar i konstnärliga gestaltningar som varierar från år till år medan andra angav att investeringar var förknippat med nybyggnationer och/eller renoveringar.

Några kommuner preciserade att just budget för konstnärliga gestaltningar låg på en annan förvaltning, vanligtvis stadsbyggnadsförvaltningen eller det kommunala fastighetsbolaget. Några angav att det är svårt att ange en specifik årlig budget eftersom större gestaltningsuppdrag löper över flera år.

Figur 10

Kommunens budget för konstnärliga gestaltningar per invånare 2024

16 % uppgav en budget på upp till 10 kronor per invånare. På denna fråga ser vi en stor spridning i svaren där 3 % av kommunerna har en budget på 90 kronor eller mer per invånare (se Figur 10).

Hur mycket kostar då egentligen den kommunala offentliga konsten per invånare och år? Av de kommuner som inte har uppgivit noll eller vet ej/vill ej svara på frågan om budgeten för konstnärliga gestaltningar är genomsnittet 28,20 kronor per invånare och år.

Gör kommunen årligen inköp av lös konst?

Med lös konst avses konst som kan flyttas. Kommunerna (liksom staten och regionerna) har samlingar med konstverk (exempelvis målningar, teckningar, konstgrafik, skulpturer eller andra typer av verk) som placeras ut i deras lokaler, till exempel administrativa byggnader, skolor, bibliotek, äldreboenden eller andra byggnader. Kommunerna gör regelbundet nya inköp till sina samlingar.

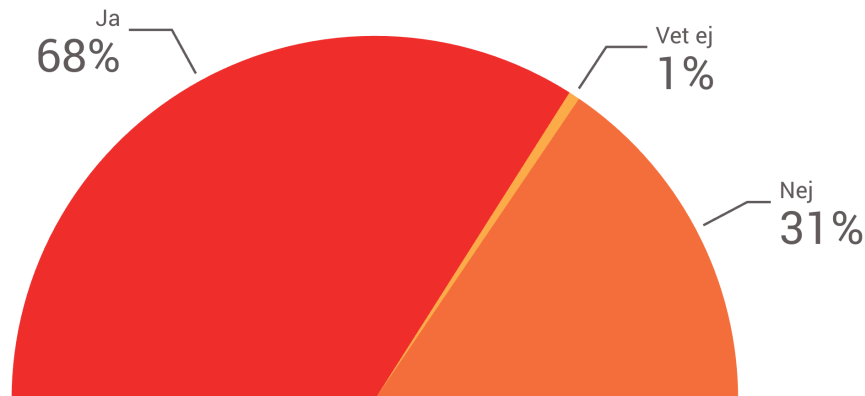
68 % av undersökningens svarande kommuner gör årliga inköp av lös konst från konsthallar, gallerier och/eller konstnärer medan 31 % anger att de inte gör det.

Budget för inköp av lös konst

I Figur 12 presenteras kommunernas budget för inköp av lös konst till sina lokaler under 2024, angivet i kronor per invånare. 33 kommuner (26 %) anger att de inte har någon budget för detta medan 72 % av kommunerna anger spannet 1 till 9 kronor per invånare.

Figur 11

Gör kommunen årligen inköp av lös konst från konsthallar, gallerier och/eller konstnärer?

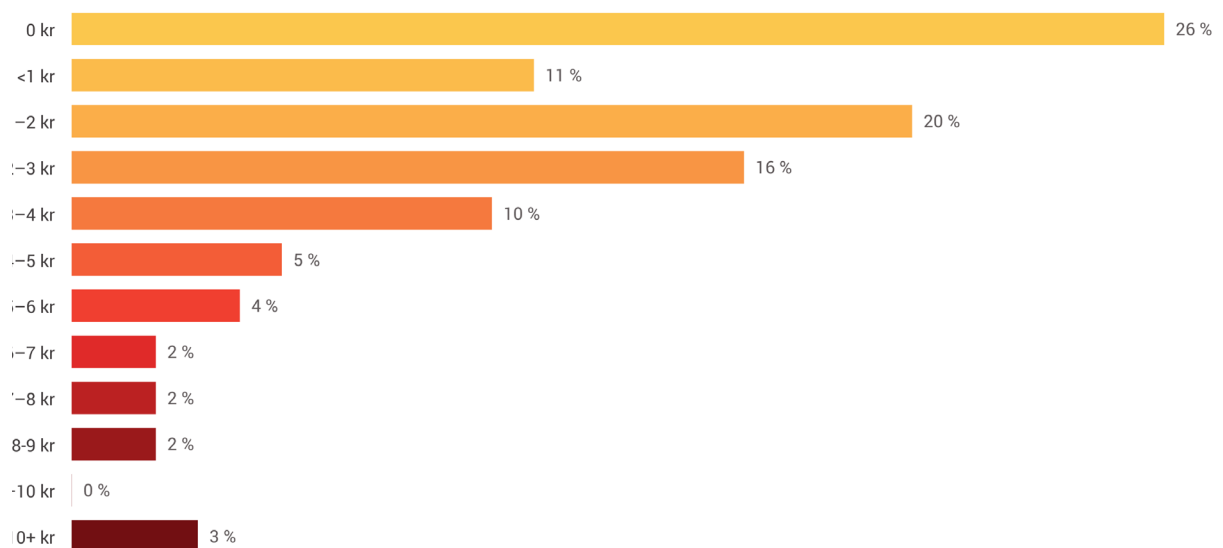

3 % av de kommuner som har svarat, Emmaboda, Strömstad, Umeå och Hjo, har en budget över 10 kronor per invånare. Av de kommuner som inte har uppgivit noll eller vet ej/vill ej svara på frågan om budgeten för inköp av lös konst är genomsnittet 3,15 kronor per invånare och år.

Av kommentarerna framkommer att man i många kommuner inte har någon särskild budget för inköp av lös konst utan att tilldelade medel är allokerade för inköp av både lös och beställd konst, och i vissa fall även renovering av befintlig konst.

Figur 12

Hur stor budget hade kommunen för inköp av lös konst till sina lokaler år 2024? Kronor per invånare.

3. Enprocentsregeln

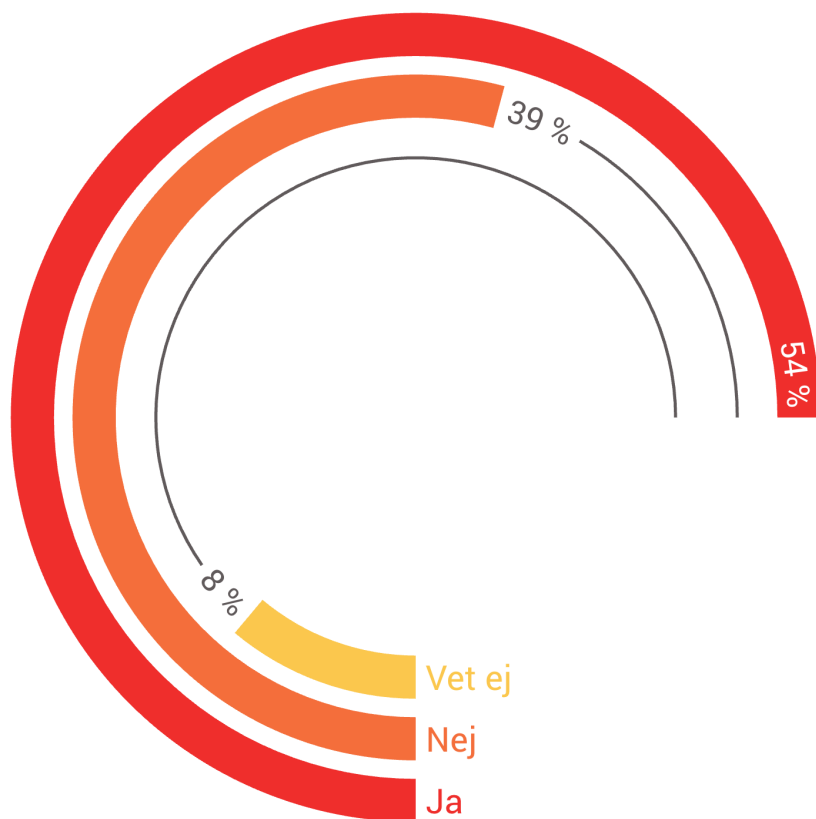
Enprocentsregeln innebär att en andel av budgeten vid ny-, om- och tillbyggnationer av fastigheter, infrastruktur och offentliga miljöer – vanligen en procent – ska investeras i byggnadsanknuten konstnärlig gestaltning. Regeln har bidragit till att den offentliga konsten är ett de mest tillgängliga konstnärliga uttrycken vi har i våra gemensamma livsmiljöer. Enprocentsregeln antogs första gången av riksdagen 1937 i syfte att skapa ett ekonomiskt utrymme för konst i planering och byggande av offentliga miljöer och tillämpas än i dag av många kommuner och regioner. Den har på så sätt varit en mycket framgångsrik princip för att finansiera offentlig konst.

Tillämpas enprocentsregeln?

Enligt vår undersökning tillämpar 54 % av kommunerna enprocentsregeln. 39 % av de svarande uppger att de inte gör det och 8 % vet inte (se Figur 13).

Figur 13

Tillämpar kommunen enprocentsregeln?

Fritextsvaren ger oss anledning att anta att det är en ännu högre andel av kommunerna som tillämpar enprocentsregeln i någon form än bara de som svarat ja.

Av de som svarade nej på frågan skrev många av kommunerna i fritextfält att de inte tillämpade enprocentsregeln utan snarare upp till en procent eller en 0,5-procentsregel. Vissa kommuner angav att de antagit en procentregel men att man inte följer den. En kommun svarade: "Kommunen har som avsikt att följa enprocentsregeln. Men på grund av bristande personalresurser är det inte alltid möjligt."

Vissa kommuner svarade att man arbetade på att få fram en tillämpning av enprocentsregeln eller att det kommunala bostadsbolaget tillämpar den.

De som svarade ja på frågan om de tillämpar enprocentsregeln fick en följdfråga om de också har en policy eller riktlinje som reglerar tillämpningen av enprocentsregeln. 79 % av dessa svarade ja, 15 % nej och 6 % vet ej.

I många fall uppgav kommuner i kommentarerna att enprocentsregeln stod beskriven i den konstpolicy som kommunen har antagit.

Krav på privata exploatörer/byggherrar att tillämpa enprocentsregeln

Som framgår av Figur 14 svarade 75 % av kommunerna nej på frågan om de ställer krav på privata exploatörer/byggherrar att tillämpa enprocentsregeln. 18 % svarade vet ej och 6 % svarade ja.

När vi ställde samma fråga 2017 svarade bara 2 % ja och 12 % delvis. På grund av skillnader i svarsalternativ är det svårt att jämföra undersökningarna, men vi kan konstatera att en fortsatt mycket stor majoritet av kommunerna inte ställer krav på privata exploatörer/byggherrar att tillämpa enprocentsregeln.

Av de som svarade nej på frågan inkom några kommuner med följande kommentarer, som väl illustrerar vad många andra respondenter också uppgav:

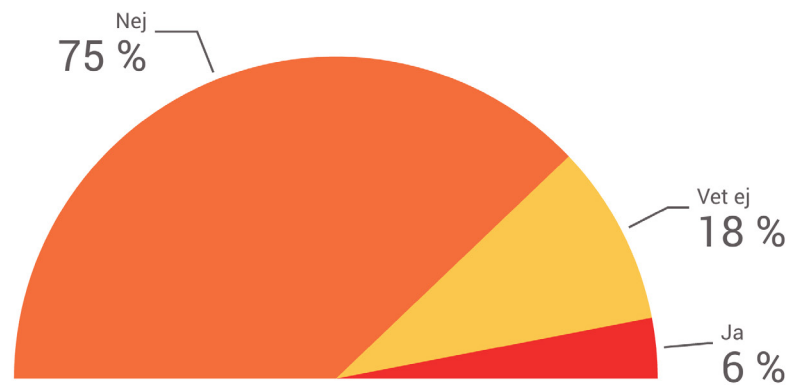
"Nej, men kultur- och fritidsnämnden ska verka för att privata byggaktörer tar ansvar för arbete med konst i offentliga rum."

"Vi skriver i riktlinjen att de *bör* tillämpa enprocentsregeln, dock inte *ska*."

"Kommunen ställer inte krav på att privata exploatörer/byggaktörer eller fastighetsägare tillämpar enprocentsregeln. Däremot undersöks alltid förutsättningar och möjlighet till samarbeten. Arbetet utgår från kommunens riktlinje för markanvisning."

Figur 14

Ställer kommunen krav på privata exploatörer/byggherrar att tillämpa en-procentsregeln (till exempel genom markanvisningar och exploateringsavtal)?

4 ● Utställningsplatser

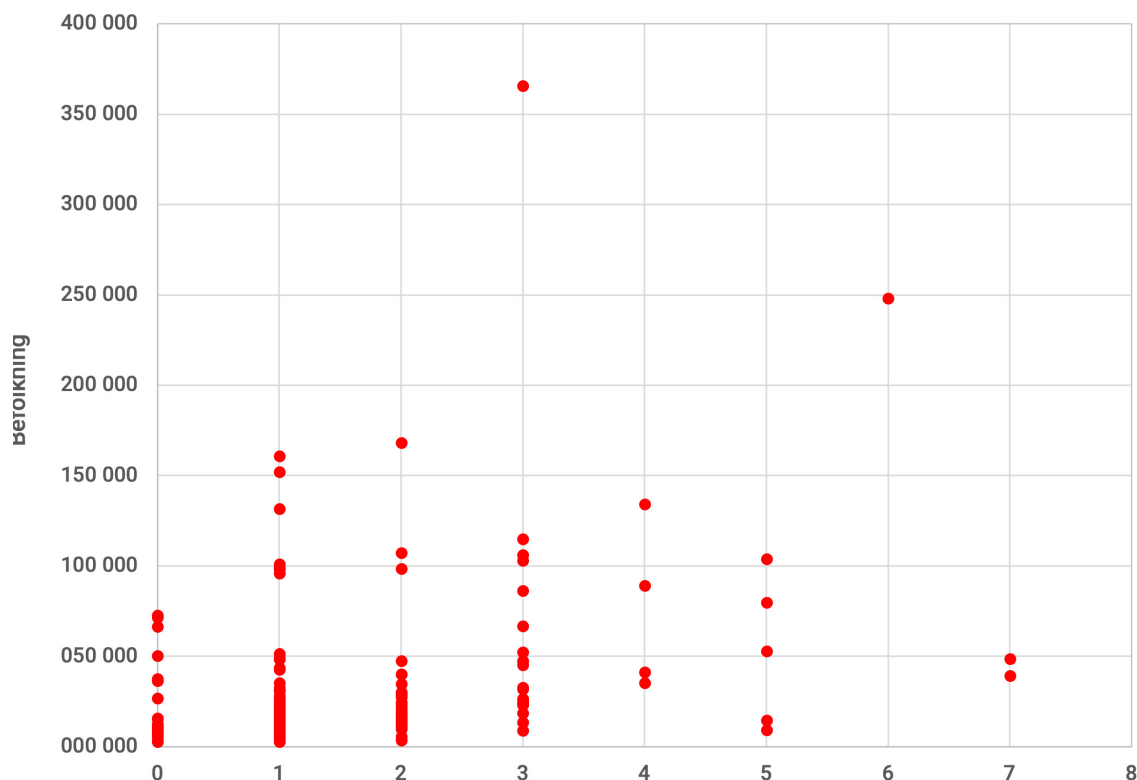
För ett livaktigt, lokalt kulturliv där medborgarna kan möta konst är det mycket viktigt att det finns tillgång till utställningsplatser av olika slag, till exempel gallerier, konsthallar och andra utställningsrum. Det blir också mer attraktivt för konstnärer att vara verksamma i kommuner där det finns utställningsplatser eller där kommunen är beredd att investera i eller stötta sådana.

Utställningsplatser

I Figur 15 visas antal utställningsplatser för konst och konsthantverk i förhållande till kommunernas befolkningsmängd. Stockholm med två utställningsplatser är inte med i diagrammet och Göteborg har inte svarat på frågan. Strängnäs och Enköping har flest utställningsplatser, sju vardera, medan storstäder som Malmö och Uppsala har tre respektive sex stycken. Det är viktigt att notera att Strängnäs och Enköping har tagit med utställningsplatser på kommunens bibliotek vilket varken Stockholm, Malmö eller Uppsala har gjort. När man studerar diagrammet bör man ha i åtanke att olika kommuner har gjort olika bedömningar av vilka utställningsplatser som bör inkluderas.

Figur 15

Hur många utställningsplatser för konst och/eller konsthantverk är kommunen huvudman för eller delägare i?

Sammanlagt har kommunerna uppgivit att de har 235 utställningsplatser för konst och konsthantverk som de är huvudman för eller delägare i. Det är betydligt fler än de 163 kommunala arrangörer som Kulturrådet inkluderade i sin översyn av MU-avtalet 2021. 15 % av kommunerna anger att de inte har någon utställningsplats alls.

Vid en granskning av fritextsvaren framkommer att sju av åtta av de kommuner som angav fem eller fler utställningsplatser per 10 000 invånare är större städer eller pendlingskommuner nära storstad eller större stad.

Vi frågade också hur många utställningsarrangörer för konst och/eller konsthantverk som kommunen medfinansierar (utöver de som kommunen är huvudman för eller delägare i). Här finns ett stort gap mellan storstäderna och övriga landet. Stockholm medfinansierar 30 utställningsplatser och Malmö 24 (Göteborg har inte svarat på frågan). Därefter är det ett stort hopp ned till nästa kommun som är Bollnäs, som medfinansierar sju arrangörer.

Sammanlagt medfinansierar kommunerna 235 utställningsplatser/arrangörer inom konst/konsthantverk.

5. MU-avtalet

För bild- och formkonstnärer är det så kallade MU-avtalet, avtalet för medverkans- och utställningsersättning, särskilt viktigt. MU-avtalet reglerar ersättningar till konstnärer och andra upphovspersoner vid utställningar. Avtalet har slutits mellan Konstnärernas Riksorganisation och andra bildskaparorganisationer och svenska staten. Det är bindande för statliga arrangörer men den reviderade versionen, som trädde i kraft den 1 januari 2024, tydliggör att avtalet avser att etablera en god branschpraxis också för andra arrangörer än statliga.

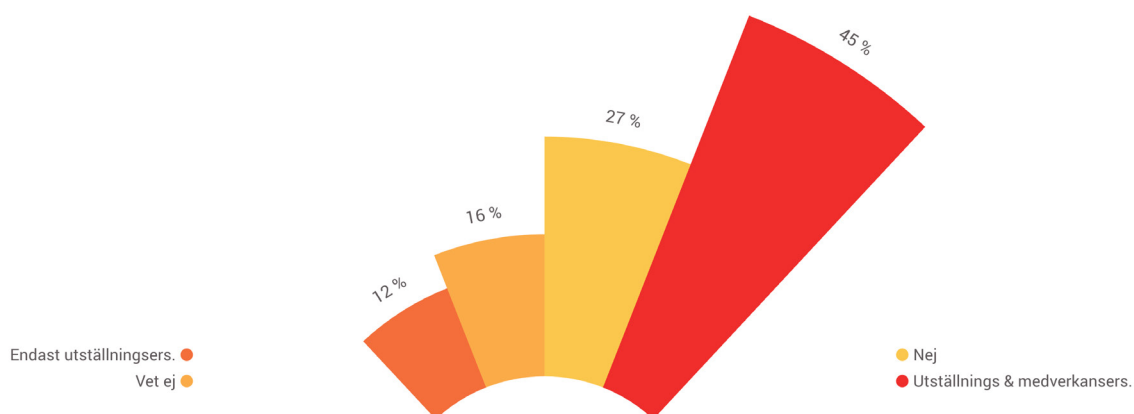
Tillämpar kommunen MU-avtalet?

Vi har frågat kommunerna om de tillämpar MU-avtalet och vilka delar av avtalet. Utställningsersättningen är en ersättning som arrangören betalar till konstnären för rätten att få visa verket. Medverkansersättningen reglerar konstnärens ersättning för arbete, produktionskostnader och andra ersättningar i samband med utställningen.

Figur 16 visar att 45 % av kommunerna betalar både utställnings- och medverkansersättning medan 16 % endast betalar utställningsersättningen. 27 % tillämpar inte MU-avtalet alls. 12 % av kommunerna uppgav att de inte vet. Vi har uteslutit de kommuner som angav att de inte är huvudman eller delägare av någon utställningsplats.

Figur 16

Betalar kommunen medverkansersättning och/eller utställningsersättning enligt det så kallade MU-avtalet vid utställningar i egen regi? Kommuner som uppgivit att de inte är huvudman eller delägare i någon utställningsplats har uteslutits.

I Myndigheten för kulturanalys bild- och formrapport från 2023 svarade 64 % av tillfrågade arrangörer att de tillämpade MU-avtalet. Siffran ligger rätt väl i linje med vår undersökning där 61 % av kommunerna uppger att de följer MU. I Kulturrådets översyn av MU-avtalet från 2021 uppgav 76 % av de kommunala arrangörerna att de följer MU-avtalet. Kulturrådets och Kulturanalys undersökningar skiljer sig från vår undersökning på så sätt att deras enkäter vände sig direkt till arrangörerna.

Vi frågade också om kommunerna ställer krav på att MU-avtalet tillämpas när de ger bidrag till externa arrangörer. Vi har i resultatet uteslutit de kommuner som uppgivit att de inte medfinansierar externa utställningsarrangörer för konst och/eller konsthantverk. Endast 8 % svarar att de alltid gör det, 5 % svarar ofta/ibland men hela 67 % svarade att de aldrig gör det. Så många som 20 % svarar att de inte vet.

6. Stipendier och stödordningar

Kommunerna spelar en mycket viktig roll för den lokala infrastrukturen för bild- och formkonsten till exempel genom att hyra ut lokaler till ateljéföreningar, konstnärliga kollektivverkstäder, utställningsarrangörer och enskilda konstnärer. Kommunerna har också stödordningar och stipendier för enskilda konstnärer och ateljéföreningar. Alla sådana insatser är mycket viktiga för kommuner som vill ha ett livaktigt lokalt kultur- och konstliv.

Stipendier och stöd till bild- och formkonstnärer

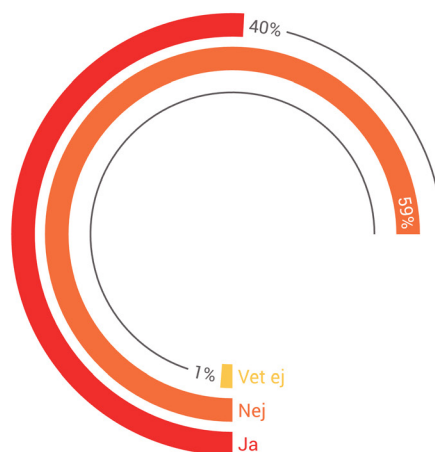
På frågan om kommunen har någon form av stipendier som årligen delas ut till bild- och formkonstnärer svarade 40 % ja och 59 % nej (se Figur 17).

I många av fritextsvaren på denna fråga, oavsett om man svarade ja, nej eller vet ej, förtydligade respondenterna att de hade generella kulturstipendier, det vill säga inte riktade stipendier till enbart bild- och formkonstnärer. Frågan kan alltså, av en del respondenter, ha tolkats snävare än vad som var avsett.

SKR (Sveriges kommuner och regioner) gjorde en översyn av kommuners kulturstipendier och kulturpriser 2022. 89 % av kommunerna uppgav då att de fördelar stipendier eller priser till personer inom kulturområdet. I vår undersökning från 2017 svarade 65 % av kommunerna ja eller delvis på frågan om det finns stipendier att söka för bild- och formkonstnärer.

Figur 17

Har kommunen någon form av stipendier som årligen delas ut till bild- och formkonstnärer?

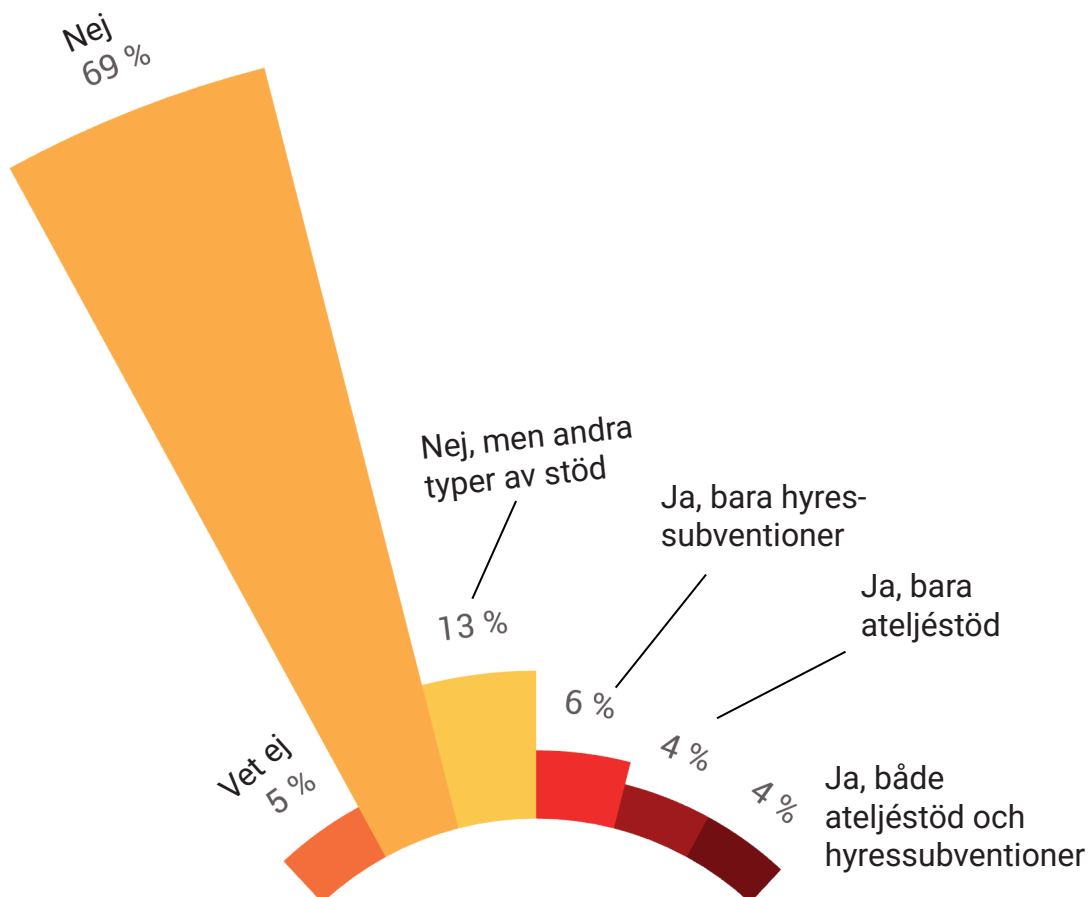
Ateljéstöd och hyressubventioner

På frågan om kommunen har någon form av individuellt ateljéstöd eller hyressubventioner för konstnärer som hyr ateljéer (gäller ej kollektivverkstäder) svarade 69 % nej. 4 % svarade att man har både ateljéstöd och hyressubventioner. 4 % svarade att man har ateljéstöd medan 6 % svarade enbart hyressubventioner. 13 % svarade att man har andra typer av stöd (se Figur 18).

Vi ställde en något bredare fråga i 2017 års undersökning med andra svarsalternativ. Då svarade 70 % nej på frågan ”Har kommunen någon form av ateljéstöd eller stöd till kollektivverkstäder för konstnärer?”. Det verkar med andra ord som att inte mycket har hänt inom detta område sedan dess.

Figur 18

Har kommunen någon form av individuellt ateljéstöd eller hyressubventioner för konstnärer som hyr ateljéer (gäller ej kollektivverkstäder)?

Av de kommuner som svarade att de har andra typer av stöd uppgavs en rad exempel på sådana i kommentarerna. De sammanfattas nedan:

- **Verksamhetsbidrag.** Stöd till föreningar och evenemang, inklusive arrangörsbidrag och projektstöd.
- **Konstnärslägenheter.** Gratis logi i kommunens konstnärslägenheter, främst för stipendiater.
- **Kontakt med fastighetsägare.** Temporär fri hyra från en lokal fastighetsägare, med kommunal know-how och personalresurser.
- **Transport och försäljning.** Kommunen står för transport till och från utställningar och tar ingen provision på såld konst.
- **Allmänna kulturstöd.** Subventioner på hyra för föreningar och hjälp från kommunens kultursekreterare.
- **Föreningsstöd.** Lokalbidrag för både egenägd och hyrd lokal, inklusive subventionerad hyra för kommunens lokaler.

Bland de kommuner som svarade ja på frågan (det vill säga något av de tre svarsalternativ som börjar med ja, sammanlagt 18 %) finns både storstäder, större städer och pendlingskommuner samt en landsbygdskommun.

På frågan om kommunen har någon form av hyressubvention eller annat stöd för konstnärliga kollektivverkstäder svarade 77 % nej medan 19 % svarade ja och 4 % vet ej.

Referenser

Konstnärernas Riksorganisation, ”Utsikt från ateljéerna – Rapport 1: Bild- och formkonstnärernas inkomster och verksamhet”, 2025

Konstnärernas Riksorganisation, ”Utsikt från ateljéerna – Rapport 2: Gestaltungsuppdrag”, 2025.

Konstnärernas Riksorganisation, ”Årets konstkommuner 2017”, 2017.

Konstnärsnämnden, ”1 % för konstnärliga gestaltningar”, 2020.

Kulturrådet, ”MU-avtalet – uppföljning av avtalet om medverkans- och utställningsersättning”, 2021.

SKR, ”Kommuners kulturstipendier och kulturpriser”, utredning, 2022.

**Konstnärernas
Riksorganisation.**